

V Bruseli 9. júna 2023
(OR. en)

10457/23

LIMITE

ENV 665
CLIMA 289
POLGEN 55
AG 50

POZNÁMKA

Od:	Generálny sekretariát Rady
Komu:	Výbor stálych predstaviteľov/Rada
Predmet:	Vplyv trhu Európskej únie s uhlíkom na jednotlivé politiky EÚ – informácie Poľska

Vzhľadom na zasadnutie Rady (všeobecné záležitosti), ktoré sa uskutoční 27. júna 2023, delegáciám v prílohe zasielame poznámku poľskej delegácie.

Vysvetľujúca poznámka Poľska k výmene názorov na vplyv trhu EÚ s uhlíkom na jednotlivé politiky EÚ vrátane energetiky, konkurencieschopnosti hospodárstva EÚ a sociálnej životnej úrovne v EÚ

Potreba horizontálnej diskusie o vplyve trhu EÚ s uhlíkom na jednotlivé politiky EÚ

EÚ vstupuje do obdobia zvýšených ambícií v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov, v ktorom nás čakajú nové výzvy. V posledných rokoch EÚ vypracovala právne predpisy týkajúce sa klímy, ktoré majú vplyv na mnohé ďalšie politiky EÚ. Uvedené predpisy preto ovplyvňujú nielen životné prostredie, ale aj energetiku, priemysel, náklady na transformáciu, zamestnanosť a ďalšie sociálne otázky. Zároveň už pozorujeme, že ceny uhlíka sú previazané s cenami energií. To prináša dvojaké dôsledky. Stúpajú jednak náklady na priemyselnú výrobu v EÚ, čo má nepriaznivý vplyv na globálnu konkurencieschopnosť európskych podnikov a hospodárstiev. Na druhej strane sa mnohí európski občania vyrovnávajú s rastúcim rizikom energetickej chudoby. Preto je nutné diskutovať o vplyve EU ETS na ceny energií a všetky hlavné sociálno-ekonomické výzvy, ktoré táto problematika prináša, najmä konkurencieschopnosť hospodárstva EÚ a otázku energetickej chudoby, ktorá ohrozuje mnohých našich občanov.

Prečo potrebujeme túto diskusiu?

Je zrejmé, že výrazne vyššie ceny energie a ich volatilitu treba pripísať kombinácii faktorov. Zatiaľ čo niektoré z nich sú pozitívne a očakávali sa (napríklad zvýšený dopyt spojený s hospodárskym oživením po pandémie), iné sa vymykajú našej kontrole a nemožno ich predvídať (mimoriadne poveternostné podmienky, rekordne vysoké ceny zemného plynu, geopolitická situácia). Preto sa zameriavame na faktory, ktoré možno ovplyvniť, keďže súvisia s politikami a opatreniami EÚ, konkrétne so systémom EU ETS.

Ide o obzvlášť naliehavú otázku, keďže okolnosti sa od predloženia balíka Fit for 55 výrazne zmenili. Kvóty EÚ viedli pod vplyvom rôznych faktorov k rekordne vysokým cenám, čo vyvíja ďalší tlak na zvýšenie a volatilitu cien energií. Posúdenia vplyvu pripojené k plánu cieľov v oblasti klímy do roku 2030 a návrh revízie smernice o EU ETS preto nezodpovedajú skutočnosti a prestali plniť svoj účel. Súčasné ceny emisných kvót dramaticky prekonávajú všetky scenáre na roky 2025 a 2030 predložené v uvedených dokumentoch. V súčasnosti však naši občania a priemyselné odvetvia stoja pred čoraz zložitejšími výzvami, ktoré prinášajú vysoké ceny energie a kvót EÚ. Okolnosti sa zmenili a nastal čas, aby ich EÚ vzala na vedomie, nie však v oddelených odvetvových diskusiách, ale skutočne prierezovým spôsobom. Hoci sa vplyv cien kvót EÚ na ceny energií môže v jednotlivých členských štátoch líšiť, nemožno ho zanedbávať. V niektorých členských štátoch sa výroba elektriny a tepla vyznačuje vysokou intenzitou emisií, a preto ich náklady na nákup kvót EÚ tvoria značne vyšší podiel na cene energií (v prípade Poľska predstavoval v roku 2022 priemerný podiel na veľkoobchodných cenách elektriny 50 %, zatiaľ čo v EÚ to bolo 20 %).

Podiel EÚ na celosvetovom HDP klesol z 25 % v roku 1990 na 17 % v roku 2020. To znamená, že globálny hospodársky rast prebiehal v posledných troch desaťročiach najmä mimo EÚ – v Ázii a najmä v Číne. Hoci časť tohto poklesu možno pripísať rôznym východiskovým bodom, treba poznamenať, že EÚ – a najmä eurozóna – rástli porovnaní s USA pomalšie. Znížil sa aj relatívny podiel EÚ na svetovom obchode. Porovnanie podnikov – chrbtovej kosti konkurencieschopnosti – v Európe s ich partnermi v USA poukazuje na značné zaostávanie. V rokoch 2014 až 2019 rástli európske podniky v priemere o 40 % pomalšie ako podniky v USA.

V roku 2022 sa priemyselná výroba v energeticky náročných odvetviach vrátane základných kovov, chemických látok, nekovových nerastov a papiera v porovnaní s rokom 2021 znížila, zatiaľ čo v iných výrobných odvetviach sa produkcia zvýšila. Napríklad výroba chemických produktov v roku 2022 medziročne klesla o vyše 6 % a výroba základných kovov sa znížila o 4 %. Ďalej možno uviesť príklady podnikov, ktoré presúvajú svoje podnikanie mimo EÚ. Napríklad najväčší chemický podnik na svete podľa príjmov oznámil, že z dôvodu vysokých nákladov na energiu presúva výrobu mimo Európy. To povedie k strate približne 2 600 pracovných miest.

Ceny energie sa síce nedávno stabilizovali, čiastočne sa to však dosiahlo v dôsledku politík a zásahov vlád členských štátov. Treba ale zdôrazniť, že všetkými uplatňovanými opatreniami sa zaťažili štátne účty, a teda sa znížila ich kapacita poskytovať finančnú podporu v iných oblastiach (napr. energetická transformácia). Okrem toho, vzhľadom na to, že v roku 2022 sa zvýšenie účtov za energiu obmedzilo vďaka vládnym zásahom a zmluvám s pevne stanovenou cenou, musíme sa pripraviť na ďalší nárast pred zimou 2023, keďže v oblasti dodávok energií čelí Európa rastúcej konkurencii Číny.

Hoci nadmerné ceny energií zvyšujú životné náklady všetkých ľudí v Európe, záťaž nie je rozložená rovnomerne. Nepriaznivé dôsledky pociťujú najmä domácnosti s nízkymi príjmami v slabo izolovaných obydliach, ktoré nemajú v pivniciach tepelné čerpadlá ani solárne panely na strechách. Podľa údajov Eurostatu nedokázalo v roku 2020 primerane vykurovať svoj domov približne 35 miliónov občanov EÚ (okolo 8 % obyvateľstva EÚ). Prudký nárast cien energií, ktorý sa začal v roku 2021 a vyostřil sa inváziou Ruska na Ukrajinu vo februári 2022, spolu s vplyvom krízy spôsobenej ochorením COVID-19 pravdepodobne zhoršil už aj tak ťažkú situáciu mnohých občanov EÚ. Z údajov Strediska EÚ pre monitorovanie energetickej chudoby okrem toho vyplýva, že odhadovaný počet energeticky chudobných občanov v Európskej únii by mohol dosiahnuť až 125 miliónov, pričom vysoké ceny energie sú jedným z troch kľúčových faktorov, ktoré tento jav spôsobujú. Začlenenie sektora budov a odvetvia cestnej dopravy do systému EU ETS môže situáciu ešte zhoršiť.

Prečo je Rada pre všeobecné záležitosti správnym fórom pre túto diskusiu?

Rada pre všeobecné záležitosti zohráva pri koordinácii politík EÚ a horizontálnych spisov jedinečnú úlohu. V súlade s článkom 16 ods. 6 Zmluvy o Európskej únii Rada pre všeobecné záležitosti zabezpečuje konzistentnosť práce rôznych zložení Rady. Ako sa uvádza v článku 2 ods. 2 rokovacieho poriadku Rady: „zodpovedá za celkovú koordináciu politík, inštitucionálnych a administratívnych otázok, horizontálnych spisov, ktoré sa týkajú viacerých politík Európskej únie, ako je napríklad viacročný finančný rámec a rozširovanie, a každého spisu, ktorý jej zverí Európska rada, so zreteľom na pravidlá fungovania Hospodárskej a menovej únie.“ Za riešenie otázky EU ETS je zodpovedná Rada pre životné prostredie. Vplyv tohto systému má však mnoho rozmerov. Úzko súvisí s otázkami, ktoré patria do právomoci ďalších zložení Rady. Po prvé, do právomoci Rady pre dopravu, telekomunikácie a energetiku, ktorá sa zaoberá vysokými cenami energií a ich nestálosťou. Po druhé, do právomoci Rady pre konkurencieschopnosť, ktorá je zodpovedná za konkurencieschopnosť európskeho priemyslu. Po tretie, do právomoci Rady pre hospodárske a finančné záležitosti, ktorá sa zaoberá nákladmi na klimatickú transformáciu. A napokon, do právomoci Rady pre zamestnanosť, sociálnu politiku, zdravie a spotrebiteľské záležitosti, ktorá je zodpovedná za energetickú chudobu.

Systém EU ETS je jedným z hlavných nástrojov politiky EÚ v oblasti klímy. Priamo však ovplyvňuje ceny energií, čo mnohako ohrozuje priemyselnú výrobu v EÚ a vyvoláva rastúce riziko energetickej chudoby (ktoré sa ešte zvýši začlenením budov a cestnej dopravy do nového ETS). O tomto probléme by sa vzhľadom na jeho prierezový charakter malo urýchlene diskutovať tak, aby sme dokázali koordinovane reagovať na identifikované výzvy. Navrhujeme preto, aby sa Rada pre všeobecné záležitosti poverila vedením komplexného dialógu o tejto otázke. Je nutné dôkladne koordinovať politiky EÚ, ktorých sa tento systém týka, a poskytnúť našim občanom a priemyselným odvetviám väčšiu istotu.